

UNITÁRIUS KIS KÖNYVTÁR.

Szerkeszti

Derzsi Károly,

budapesti unitárius lelkész.

(II. ker. fő-utca 8. sz.)

XXXVIII—XXXIX.

Tartalom:

Nagy-pénteki ima	}	Derzsi Károlytól.
Husvét-ünnepi istentisztelet		

Ára 10 kft.

BUDAPEST

NYOMATOTT BAGÓ MÁRTON és FIÁNÁL
1889.

Nagy-pénteki ima.

(Derzsi Károlytól.)

Grök Isten, mindenható végtelen lény, kinek nagy gondolataid beláthatatlanok, útaid végére mehetetlenek; ki egyszerre látod a multat, a jelent és jövőt, mert mindezeknek felette vagy, és mégis mindenikben jelen vagy; ki örök időkre kijelzed a nagy világok pályáját, melyek törvényeidnek hódolva, biztos s hiven végzik futásukat, hirdetve dicsőségedet s mérhetetlen hatalmadat; ki vezeted az emberiséget s annak lelki történelmét; ki ott vagy s működöl annak küzdelmében, győzelmeiben és látszólagos bukásaiban, fejlődésében és örök haladásában; ki vagy mindenekben minden, s kiben mi magunk is *vagyunk, mozgunk és élünk*, — — hajlékomba jövénk, tégedet keresünk e napon, e komoly és ünnepélyes pillanatban. — Annyi ezrek között, kik e gyász-émlékünnepen itt és amott egybegyülnek, bánkódnak és sirnak, imádkoznak s emlékeznek, — — mi is, kicsiny sereg, ketten avagy hárman egybegyültünk, hogy elmenjünk gondolatban ama szent városba, a

Jegyzet. E füzet tartalma a hallgatók kívánatára adatott ki. — Budapesti egyházközségünkben a helyi viszonyok miatt Nagy-pénteken csak délelőtt tartatott, énekkel és imával egybekötött istentisztelet, s így ez ima e körülményhez alkalmazkodik. Szerk.

hol egykor nagy időkre szóló események folyának le; hol nagy idők jóslatai hangzottak el; hol egy nemzet nagy multjának dicsősége elébb fénylett, aztán porba hullott; hol a multnak rögzött szokásai uralkodtak, és hol ezek romjaiból az új eszmék áradata özönlött szét újjászülni, meghódítani az embervilágot. Megyünk, hogy lássuk a várost s abban az ünnepre felgyült száz meg százezer népséget, a templomot, a Kedron patakát, az Olajfák hegyét, az itélőszéket s a Golgotán a keresztet. Megyünk, hogy lássunk és végignézzünk egy rövid, de dicső pályafutást, mely soha el nem évülő nyomokat hagyott fenn maga után az emberiségben; hogy lássunk és végignézzünk egy életet; hogy megbámuljunk azt végső küzdelmében, a legnagyobb megpróbáltatás óráiban, a pálya végpontján, az önfeláldozás magaslatán; hogy bánkodjunk és könnyezzünk a nagy emberbarát gyorsított halálán, s ugyanekkor hogy buzduljunk s lelkesüljünk nagyszerű példaadásán. Megyünk, hogy mint tanítványok Mesterünk emlékét sziveinkben felújítva, nagy élete és halála felett mi is elmélkedjünk s e közben teveled a mindenek igazgató és vezérlő Szellemével társalkodjunk, imádkozzunk. — Légy jelen közöttünk elmélkedésünkben, hallgasd meg imánkat, szenteld meg gondolatainkat!

Mintha előttünk lebegne fennségecs alakja! Mintha látnók rövid életének megragadó képét előttünk fel-tünve! — Mintha látnók az egyszerű szülői hajlékban, hogy a gyermek miként *növekedik s erősödik lélekben és bölcsességben*; miként fogadja magába a benyomásokat; miként figyel az édes anya szavaira, midőn tőle nemzetének lefolyt történetét, küzdelmeit, jövőre szóló reményeit s várakozásait hallja; miként érdeklődik és

növeli lelkét a zsoltárok magasztos dalait s a próféták biztató jóslatait hallva és olvasva; miként erősödik Isten felől ápolt hite ezekből úgy, mint Názáreth bájos vidékének s az ottan pezsgő életnek látásából és szemléléséből. Miként támad benne az elhatározás, hogy a szegény, küzdő és elnyomott népnek a lelki dolgokban megmentője és fölemelője legyen. — Mintha látnók, midőn szülőivel legelőször Jeruzsálembe megy, minő hatást tesz rá a szent város; miként gyönyörködik és mélyed el a templom nagyszerűségén; miként felejtí ott magát merengése és érdeklődése közben, és a hatás alatt miként támad lelkében a kérdés: *»nem tudjátok-e, hogy nekem azokban kell foglalatosnak lennem, melyek az én Atyámnak dolgai?»* — — Oh, valjon mi éreztünk-e serdülő korunkban ilyen hatást; valjon éreztük-e, hogy a mennyei Atyának dolgaiban kell majd foglalatoskodnunk!?

Mintha látnók, később, mikép vonul a magányba, és miként tusakodik ott nagy terveit felől; miként győzi le a világiasság csábításait, s szenteli át magát egy erős elhatározással az emberiség ügyének, a mennyei Atya dolgainak. — Oh, valjon mi ellentállottunk-e a kísértéseknek; valjon volt-e erőnk, bátorságunk kimondani: *távozz tőlem! mert meg vagyok írva: a te Uradat, Istenedet imádd, s csak öneki szolgálj!* . . .

Mintha látnók, nem sokára, nyilvános fellépésekor, midőn szombatnapon bemegy a zsinagógába, s feláll olvasni a próféta könyvéből: *»Az Urnak lelke én rajtam, a miért fölkent engemet, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdesse; elküldött engemet, hogy meggyógyítsam a töredelmes szívűeket; hogy hirdessek a foglyoknak szabadulást s a vakoknak szemük meg-*

nyilását; hogy szabadon bocsássam a letapodtakat; hogy hirdessem az Úr kedves esztendejét.“ — Oh, valjon mi, midőn az életnek küzd-terére léptünk, éreztük-e az Úr lelkét rajtunk; éreztük-e istenies elhivatásunkat, mely egy magasabb tért, megszentelt működést tüzött ki előnkbe; éreztük-e, hogy szeretteinknek, a társadalomnak, s az egész emberiségnek hirdetniük kell az Úr kedves esztendejét! . . .

Mintha látnók, később, sokaságtól körülvéve, a hegytetőn, eszményei magaslatán, midőn tartja a beszédet, minőt ember még nem mondott, s a mely örök időkre szól, — hogy: *boldogok a lelki szegények, a szomorkodók, a szelidek, az igazság-szomjuhozók, az irgalmasak, a tiszta-szívűek, a békesség-szerzők, s a kik háborgatást szenvednek az igazságért, mert azoké a mennyek országa.* — — Oh, valjon mi éreztük-e ezek közül valamelyik boldogságot, s e boldogság közben láttuk-e az Istent, — éreztük-e, hogy az ő fiai vagyunk! . . .

Mintha látnók, tovább, helységről helysége, városról városra, s a természet nagy mezőin ide-oda járva, a nép között tanítani megragadó példabeszédekben, a szivek mélyéig beható igazságokban, *tekintélylyel s méltósággal, mint soha ember nem szólott.* Mintha hallanók gyönyörű példázatait a mennyországról; szavait a betegekhez: *kelj fel és járj, vagy a megtérőkhöz: bizzál fiam, megbocsáttattak büneid, eredj el, és többé ne vétkezzél.* Mintha látnók, miként fordul szájalommal s jóltevő lélekkel a szerencsétlenek felé, kik utána kiáltanak: *Uram, könyörülj rajtunk, Dávidnak fia!* Mintha látnók, mint veszi ölébe és áldja meg a kis gyermekeket, hirdetve, hogy ilyeneké *az Isten országa.* Mintha hallanók biztatását az élet tengerén

hánykodó tanítványokhoz: *mért féltetek, ti kicsinyhitűek!* avagy hívó-szózatát a szenvedőkhöz: *jöjjetek énhozzám mindnyájan, kik megfáradtatok s meg vagytok terhelve, én megnyugtatlak titeket!* — — Oh, valjon mi követjük-e őket mindezekben az élet útain, vezettetve az élő hit és gyakorlati jóltevés szellemétől?! Valjon megtartottuk-e mindenkor a két nagy parancsolatot: *szeressed az Istent, és szeressed felebarátodat, mint önönmagadat?!* Valjon volt-e erőnk kitartással ragaszkodni az élet-szabályhoz: *ha valaki akar énutánam jöni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét s kövessen engemet!?* . . .

Mintha látnók, később, mint indul fel tanítványai-val Jeruzsálembe a nagy ünnepre. Mintha hallanók a népnek, mely benne új királyra várt, üdvözlő kiáltásait: *Hosanna a Dávid fiának! Áldott legyen, ki jő az Urnak nevében!* — S mintha látnók, hogy ő miként vonul nem sokára vissza, megértve a nép váradalmát, s látva, hogy annak óhaja az ő magasabb céljával a leghatározottabban ellenkezik. — — Oh, valjon mi nekünk volt-e és lenne-e erőnk s bátorságunk, diadalmi ünnepeltetésünk közben, önmagunkat meggondolva, szentebb célunk érdekében a népszerűségről lemondani, s az így támadható viharral szemben is, csak eszményünk felé igyekezni?! . . .

S midőn érzi, tudja, hogy lenn a nép csalódása, fenn a nagyok irigysége és féltékenysége, haragja és boszuvágya már készítgeti számára a biztos végveszélyt, — — mintha látnók, hogy e veszély érzetétől még inkább föllelkesítve, mint *üzi ki a templomból, a kik ott árulnak s vásárolnak vala*, mert meg vagyon irva: *az én házam imádkozás házának hívassék, de ti tettétek azt rablók barlangjává.* — Mintha hallanók, miként tör ki nemsokára nemes haragjában: *jaj néktek*

irástudók és farizeusok, képmutatók! hogy a mennyeknek országát bezárjátok az emberek előtt; mert ti nem mentek be, és a kik be akarnának menni, azokat sem bocsátjátok be; jaj néktek, hogy kétszinüek vagytok; hogy megadjátok ugyan a tizedet, de elhagyjátok az igazságtételt, az irgalmasságot és hűséget. Jaj néktek, hogy a prófétáknak sirjait építitek, az igazak emlékjeleit díszítgetitek, és ezt mondjátok: ha apáink korában éltünk volna, nem leszünk vala büntársak a próféták vérében. Így magatok ellen tesztek bizonyosságot, hogy fiai vagytok azoknak, kik megölték a prófétákat. Töltsétek be ti is apáitoknak mértékét. — — Oh, valjon tisztogattuk-e mi is, mint ő, önmagunkban s embertársainkban az Urnak felszentelt templomát!? Valjon készek voltunk-e nemesen kitörni, mint ő, midőn, az igazságot, a szabadságot, a szeretetet, és irgalmasságot s az emberi természet szentségét megtámadva, megsértve és kigunyolva láttuk s tapasztaltuk!? . . .

Aztán, a míg a vihar titkon gyűl, a míg a gonoszság és boszú, a csalárdság és árulás bűnös merényletét előre-készíti, — mintha látnók s hallanók őt ama végső vacsoránál, melyet jól ismerünk. — Mintha látnók a vacsora után, mint vonul át tanítványaival a Kedron patakán, az Olajfáknak hegyére, a Getsemánéba; mint szól nekik bánatosan: *mindenfelől szomorú az én lelkem mindhalálig! maradjatok itt, vigyázzatok és imádkozzatok!*, s kissé tovább menve, miként *esik arczra és könyörög küzködő lélekkel: Atyám, ha lehetséges, muljék el e pohár értőlem, de nem az én akaratom, hanem a tiéd legyen meg!* — — És valóban, Isten akaratára más volt. A sötétség hatalmai egy-időre győztek. Az igazság és szeretet fennséges alakja, a lemondás

és önfeláldozás nemes példányképe csakhamar már ellenségei ítélőszéke előtt áll. Hangzik a hamis vád, hogy a népet fölzendíti; tiltja a császárnak adót adni, mondván, hogy ő maga a Krisztus, az Isten fia, a király. A főbbek fenyegetve követelnek, és a tömeg sokszorozott visszhang gyanánt zúgja: *feszítsd fel, feszítsd fel őtet!* — Az önvédelem hasztalan. A vádlott elnémul. A főbíró — a kormányzó — megmenthetné; de ő töprenkedik, haboz; nem tudja, hogy mi az igazság, s végül a fenyegetésre »*ha ezt elereszted, a császárnak nem lesz barátja,*« megrettenve, önzése győz, — s az ártatlant kezeikbe adja. — A tömeg aztán kíséri ki a Golgotáig gunyosan tomboló diadalmenettel, minőt tarthat a káröröm, midőn győzött; vagy a gonoszság és a bűn, midőn lelkiismerete szavát túlkiáltani igyekszik. — De a ki egy élet terhét, az emberiség szent ügyének keresztjét oly nagy lelki erővel hordozta, az most az utolsó úton a fakeresztet nem bírja. A lélek kész, de a test erőtlen. Más veszi át tehát . . . minő könnyörület! — —

Végre megérkezve, fölfeszítik. S még csak egy párszor halljuk őt, midőn a kereszten imádkozik: *Uram, bocsásd meg nékiék, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek;* később, midőn a kétségbeesés felé hajtottan kiált: *Én Istenem, miért hagyál el engemet;* s végül, midőn hitét, bizalmát s lelki békéjét ismét visszanyerve végsőt sohajt: *szerető szent Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet!* — s ezzel vége . . . beteljesült. Az igazság, a hit, a szeretet, a jellemtisztaság, a lemondás és önfeláldozás nagy s dicső bajnoka kiszenvedett, meghalt. — Meghalt, de im halálával a templom kárpitja, a régi vallásnak avult fénye s dicsősége, burkolata és zárkozottsága kétfelé hasada tetejétől az aljáig; a föld, —

a régi vallásos élet kopárrá vált, terméketlen földe, — *megindula*; a *kösziklák*, — a sziveknek megkövült falai, — *megrepedezének*, és a *sírok*, — az emberi természet szabadon és tisztán gondolkozó és érező lényegének a sirjai, — *megnyilatkoznak*; a szent eszmék s igazságok, a *melyek elhunytak vala*, feltámadtak, s *sirjokból kijöven, bementek a szent városba*, az emberiség egyetemes hajlékába, és ott a szivekben és lelkekben megjelenve, életre kelének, s az idők végéig hirdetik a nagy halott-ról: *Bizonnyára, Isten fia volt ez!* — —

Ilyen volt ő, így élt s így halt meg ő, a legdicőbb, a legnagyobb. — S midőn mindezt elgondoltuk, Atyánk, többé nem bánkodunk, hanem inkább elismerjük vezérlő bölcseségedet; elismerjük és bámuljuk csoda-dolgaidat, melyekkel az emberiség lelki világában, vallása történelmében lépten-nyomon találkozunk. Elismerjük, s akaratodon megnyugodva, atyai jóságodban teljesen megbizva, esedezünk, kérünk, légy és maradj velünk s vezess jövőben is bölcseséged szerint. Vezess és támogass lelked erejével, hogy annak nyomdokaiban, kit útmutatóul adtál, mind hivebben s biztosabban járjunk; hogy a miként ő élt s cselekedett, mi is akként éljünk s cselekedjünk; nemcsak, hanem, ha kell, ép úgy meghalni is tudjunk az igazságért, hitünk és eszméink jövőendő győzedelméért, — hogy így mi-rőlünk is egyen-egyen beteljék az irás szava, a jó, igaz s nemes lelkek elismerő kiáltása: *Bizonnyára, Isten fia volt ez!* — — Amen.

Z á r ó - i m a .

Atyánk, Istenünk! E gyász-ünnepnapon elkísérők Mesterünket az emlékezetben Názárettől Golgotáig, bölcsőjétől haláláig. Nemcsak a saját szavai, az egész élete és cselekedetei, hanem az azóta lefolyt évszázak történelme is, s a saját tapasztalataink is bizonyítják, hogy ő *»az út, az igazság és az élet.«* Segélj és támogass minket, hogy az ő útján haladni, az ő igazságát hirdetni, és az ő életét élni mindig készek legyünk, s ez által a te atyai szeretetedre valóban méltó gyermekeidnek bizonyuljunk most és mindenkoron. Amen.

Husvét-ünnepi istentisztelet.

(Derzsi Károlytól.)

I m a. *)

Orök Isten, mennyei jó Atyánk, ki voltál, vagy és lenni fogsz örökkön-örökké! . . . Lételed és nagy munkáid meg nem szűnnek, tanubizonyságid el nem fogynak soha, — mert teljes azokkal az ég és föld, az idő és az élet, az emberi lélek és a kültermészet. A multak beszélnek, a jelen hirdeti, s a jövő is magasztalni fogja szent működésedet, gondviselésedet és szeretetedet, melyekkel vezeted a nagy mindenséget ép úgy, mint az emberiség lelki történelmét. — Szent érzelmek között borulunk le előtted e napon; lelkünk örömdozatát és háláját hozzuk oltáridra ez órában, midőn a hit és az örök élet győzedelmét ünnepeljük. Szent öröm-érzések között ismerjük el, hogy mily nagyok és csodálatosak a te dolgaid mindenekben, — és mily bámulandók cselekedeteid, melyek által a lelkek országát igazgatod, a hívők kicsiny seregét sokasítod, s az igaz vallás eszméit győzelemre és dicsőségre vezeted.

A mint felkél a nap, éltet, világít és leáldozik: úgy kelt fel, úgy világított, s csakhamar úgy áldozott

*) Albert János kitűnő ima-írónk nyomán, átdolgozva és alkalmazva.

le a lelki élet és igazság ama szép világossága, a Jézus is, midőn meghalt és eltemettetett. Sötét, felleges éj borult a tanítványokra. Félelem s tünődés, reménytelenség és csüggedezés szállotta meg egy időre a hű követőket, midőn nagy Mesterük előlük erőszakosan elszakított.

De a *hitnek* ereje nagy, — nincs annak éjszaka, nincs enyészet és megsemmisülés. A *szeretet* hatalma végtelen, — nincsen abban halál és örök elszakítás; — de van föltámadás, van halhatatlanság, s ebben viszontlátás, újra találkozás.

A hitnek ereje, a szeretetnek hatalma, a tanítványi hűség s kötelesség-érzet, az elgondolás és visszaemlékezés, s ebben a Mesternek fölelevenített nagy lelki alakja, — — ezek teremték e napot, melyen mennyei sugarak lövelnek a sirhantokra, s éltető remény mosolyog a göröngyök felett.

Bár messze vagyunk a helytől, melyen lefolyt a Jézusnak nagyszerű élete és bekövetkezett méltatlan halála; bárha messze vagyunk az időtől, mikor a nép csodákat keresett és várt; bárha e nap történetét — mint az leírva van — a hálás szeretet túláradó költészetének tekintjük: — de azért mélyen érezzük e nap fontosságát, mert ez dicsőítette meg az igazságot és ártatlanságot, melyet a gonoszság és az önzés mindörökre eltemetni igyekezett; ez emelte győzelemre az erény szentségét, az erkölcsnek tisztaságát, az önfeláldozás dicsőségét; ez élénkitette s hozta erős működésbe azt a benső ösztönt, azt a lelki reményt és mélységes vágyat, mely e földi életen túl áhitozva, örök létet, boldogabb jövődőt, halhatatlanságot követel magának.

Oh, légy áldott, Istenünk, e napért s e nap gondolataiért és reményeiért. Légy áldott, hogy lelkünket

a porból, hitünket a sírtól magadhoz emeled. Légy áldott, hogy halhatatlanságot biztosítasz e földön erényeinknek s ott túl szellemünknek! — — Légy áldott e napért, — s szentelj meg minket is e napon hitünk erejével és erős elhatározással, hogy úgy éljünk e földön mindvégig, hogy egykor halálunk, miként e nap, legyen a dicsőségnek kezdete; hogy a félreértés, a gonoszság, a gúny és a megpróbáltatások között is csak tebenned bizva, állhatatosan megálljunk, s csüggedezés nélkül harczoljunk a lélek és örök élet javaiért. — Szentelj meg hitünk erejével, hogy ha vannak is bánataink és szenvedéseink, — ha könnyeket hullatunk is a sírokon és zokogunk az élet útain: ekkor is legyen enyhítő szer s vigasztalás a hit, a reménység és halhatatlanság, melyet ígértél és megadsz mindenkinek, s melyről meggyőztél mindenkit, a ki szeret téged és hiszen tebenned. — Szentelj s áldj meg minket, hogy valósuljanak igaz reményeink, teljesüljenek lelki vágyaink s törekvéseink. Szentelj s áldj meg minket ez ünnepen, s cselekedjed, hogy szüntelen bizonyosságot tegyünk hitünkről, vallásunk szeretetéről s mindazokról, a mik jelen életünket az örökkévalósággal összekötik, s halhatatlanságunkat, lelki fölebb-emelkedésünket biztosítják és eszközlik! — Áldd meg ez órát, szenteld meg annak gondolatait, s tedd élővé bennünk annak hatását s benyomásait! — Ezekre kérünk, hallgass meg! Amen.

B e s z é d.

Máté 28, 1—6.

»A szombatnak pedig végén, a hét első napjának virradójára, elméne Mária Magdaléna, és a másik Mária, a sirt megnézni.

És ime lőn nagy földindulás; mert az Urnak angyala leszálla mennyből s odajárulván elhengeríté a követ az ajtótól és azon ül vala. És vala az ő tekintete mint a villám, és az ő ruhája fehér, mint a hó. — Az őrizők pedig az ő tőle való félelem miatt megrettenének és olyanokká lőnek, mint a holtak.

Felelvén pedig az angyal, monda az asszonyoknak: Ti ne féljetek, mert jól tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek. *Nincsen itt, mert feltámadott.*«

Az alapigék, melyeket a feltámadás és halhatatlanság ez ünnepén felolvasék, egyikét teszik ama költői, képzelet-dús leírásoknak, melyekkel az evangéliumokban gyakran találkozunk. Egy szép s megragadó költemény az, mely az élet nagy Mesterének legnagyobb győzelmét, egyszerű szavakban, de szivrehatóan dicsóiti. A keleti költészetnek egyik sajátlagos nyilatkozata az, mely a szivnek titkos vágyát megvalósítani, a lélek mély ohajának beteljesülését láthatóvá tenni, érzékíteni igyekszik. — Ha e jelképes leírás tartalmát valóban megtörtént ténynek tekintenők: azonnal elveszitené költői zománczát, lélektani mély jelentőségét; az értelem azonnal fellépne komoly ellenmondásaival; a szivet azonnal megzavarná a gyanú, s a léleknek békés állapotát izgalomba hozná a kétkedés

és a hitetlenség. A kérdések egymás után állanak elő — — hogyan történhetett? Miként lenne lehetséges egy látható és kézzel fogható physical feltámadás? Amaz örök törvényeket, melyeknek állandóságában bizva élünk és vagyunk, s melyeknek folytonosságán, rendjén és összhangján áll fenn ez a nagy mindenség — eme törvényeket miként szeghetné meg ép maga a törvény-adó? Az isteni végtelen akarat miként cselekedhetnék ellenére az isteni bölcseségnek? Avagy isteni bölcsesség lenne-e az, mely több ezer évek folyamán csak egyetlenegy eseményt, csupán egyet mutatna fel, tanítására és nevelésére, intésére és meggyőzésére az emberiségnek; annak az emberiségnek, melyet ő maga a végtelen bölcsesség úgy alkotott, hogy az csak a tüneményeknek és jelenségeknek folytonos ismétlődése mellett, csak ezredek folytán és a tudás fáklyájának kézről-kézbe adása következtében ismeri meg rendre-rendre a külső világot, — annak az emberiségnek a melynek tagjai csak a számtalanszor ismétlődő benyomások és tapasztalatok folytán ismerik meg önmagukat, tehetségeiket, céljukat és rendeltetésüket? Micsoda isteni bölcsesség, szeretet és jószág lenne az, a mely a millió meg millió halál-esetekből és ezeknek ellenére, az időnek valamely egy pontján, felmutatna egyetlenegy physical feltámadást, tenne egy oly ugynevezett csödát, mely alapja lehet ezer meg ezer balhiedelemnek és babonának, forrása lehet a tévelygő hiszékenységnek, — de a mely meg nem nyugtatna meg soha egyetlenegy szívet s nem elégítne ki valójában soha egyetlenegy gondolkozó lelket?! Im ily és ezekhez hasonló kérdések merülnének fel azonnal, mihelyt a feltámadás bibliai leírását physicalag megtörtént valóságos ténynek tekintenők; s e kérdé-

sekkel mindig együtt járna a nyugtalanság, a kételkedés és a hitetlenség.

De mennyire más, mily szép s megragadó szinezetet nyer a dolog; mily mély jelentőség, mily tanulságos lélektani igazság található az alapigékben, mihelyt azokat a keleties költészet, a jelképes beszéd és a legendaszerű írásmód szüleményének tekintjük! — Lássuk csak!

A szombatnak pedig végén, a hét első napjának virradójára, elméne Mária Magdaléna s a másik Mária, a sirt megnézni.

Kinek nem volt valaha kedves halottja?! — S ki ne tudná, hogy minő szombat volt s szokott lenni reánk nézve minden ily jelenség! Komoran és fájdalmasan ünnepélyes szombat. Gyászunk van benn, és gyász körülöttünk. Ködhomály a láthatáron, ködfátyol gondolatunkon. Zajgó zsibongás künn, sajtó borongás benn. Nagy szombat az, borzasztó böjt, melyen csupán sohajokból táplálkozunk, melyek *minket* emésztenek és nem megfordítva. Mozgunk talán . . . de csak önkéntelen. Beszélünk is . . . de csak öntudatlan. Imádkozunk, . . . olykor azt se tudunk. Irtózunk a vigasztaltatástól. Magunkba zárkozunk. Megtompulunk. Elnémulunk, s e némaságunkat csak az utolsó jelenet, csak a sirbolt ajtajának zárulása vagy a hulló göröngy zaja szakítja meg, melytől megdermed a lélek, megfagy a gondolat s kővé válik a sziv. Mert hisz, oda minden, . . . vége! — Visszatérünk hajlékunkba, abba a végtelen ürbe, a hol rémit a semmiség.

De jön az éj megnyugtató, enyhet adó balzsamával; a természet törvényei elvégzik működésüket; a túlfeszített idegek megpihennek; az elzsibbadt, kimerült érzékek nagyrészt visszanyerik erejüket; a kábultság

némileg tisztulni s eszméletünk lassanként visszatérni kezd. — És mi a szombatnak végén, a hét első *napjának virradójára* -- mert új hét kezdődik ilykor mindenki számára -- felkelünk, és megyünk, mint Mária Magdaléna s a másik Mária, azaz mint elhagyott rokonszivek-lelkek, megyünk *megnézni a sirt*.

A kelő nap hiven és barátságosan szórja reánk sugarait; itt-ott vidám madárdal zeng; a fák zöldülő lombjai részvétet intenek felénk, s a természet nagy mezején ezer meg ezer alakban jelentkezik s szól hozzánk a föltámadás, — de mi nem törődünk mindezekkel; csak a saját gondolatainkkal és érzelmeinkkel vagyunk elfoglalva. — Megyünk, s mint az evangéliumi nők, visszük halottunknak az illatszert, a *balzsamot*. — Miért? . . . Mert ugy tetszik, ugy érezzük, hogy nem fizettük volt le tartozásunkat egészen; nem űritettük volt ki a drága kenetes szelencze tartalmát számára teljesen az ő életében. Hisz, ki ne maradna adós, egy s más tekintetben elhunyt szerettének!? Vagy tán megyünk azért, mert a végső sötét órák alatt nem volt elég erőnk a kegyelet végadóját leróni teljesen. — Vagy talán, mert meggyőződést akarunk szerezni, hogy nem volt-e ez az egész dolog, a melyen átmentünk, csak egy rémes álom? — — Megyünk, látni a fájó tény, *megnézni azt a sirt*.

És ott, meglátva a valót, összeesünk, leroskadunk. Érzelmeink hullámai még egyszer feltornyosulnak, s a kétségbeesés tengerén egy ideig öntudatlan ide-oda hanyattatunk. Alattunk, körülünk, de leginkább bennünk lesz *nagy földindulás*. Veszteségünknek érzete, a megsemmisülés gondolata harczra kél egy jobb jövőnek titkos sejtelmével, a viszont találkozhatóság mélységes vágyával. A kétkedés és az aggodalom, a

bizonytalanság és a hitetlenség küzd a vallásosság szentebb ösztönével; az anyag a bennünk rejlő isteni szikrával, a halál a halhatatlanság eszméjével, — és van *földindulás*. De végül ez utóbbiak győznek, — mert *im az Urnak angyala alászáll a mennyből*; a természet néma részvétele üdítő hatást gyakorol; az Isten szeretetének fuvallata fölszárítja a könnyeket; egy titkos láthatatlan kéz megsimogatja arcunkat; az égnek egy-két sugara sziveinkbe lövel, melytől mind szebb s nagyobb világosság támad; lassan-lassan az Urnak angyala *elhengeríti a követ*, a bánat, a fájdalom és megátalkodás követ; a nyiláson az elzárt *hit* kiszabadul, erőre kap, bizalomra ébred, szárnyára kél, s az örök lét végtelenségébe mind mélyebb és mélyebb pillantásokat vet. — Ez angyalnak, az égi *hit, remény és szeretet* ez angyalának *tekintete mint a villám, s ruhája, mint a hó*; a léleknek erőre kelt bizodalma, a benső győzelem szentsége és dicsősége járnak vele; és a *tőle való félelemben az őrizők megrettennek*, a kételkedés és hitetlenség sötét hatalmai, melyek a követ őrizték, *olyanokká lesznek, mint a holtak*.

Ugyanekkor elhangzik a szózat, az élet Istenének szózata lelkünkben: *ne féljete; ti a megfeszített Jézust keresitek; miért keresitek az élőt a holtak között? Nincsen itt, mert föltámadott!* Igen, nincs ott. Ott csak a por, a minek porrá kell lenni; csak romjai amaz eszközöknek, a melyeknek segélyével s melyeken át egykor ama kedves lélek nyilatkozott. Csak az van ott; de maga az egyén, a lélek az ő isteni tulajdonaival, minők az öntudat, a gondolat, a hit, remény és szeretet, a szentebb ohajok, törekvések, vágyak, eszmék s igazságok, — a lélek, mely az élőnek lényegét alkotta, s melyen csüngtünk, melyet szerettünk, melyhez oly

annyira ragaszkodtunk, — — a lélek *nincsen ott*, fölebbre szállt, magasbra kelt, *föltámadott*.

És mikor így ama fátyolon át az öröklét honába bepillantottunk; mikor reménységünk bizonyossá, hitünk meggyőződéssé vált: — akkor ép mint az evangéliumi nőket, minket is a félelem és az öröm vegyes érzete ragad el, s ez elragadtatásunkban, benső emelkedettségünk eme magaslatán — — látunk láthatatlant, magunk elé varázsoljuk az elköltözöttet; ott látjuk őt közelünkben, mint a nők Jézust a kertben, s a félelem s öröm miatt alig ismerünk rá. Megjelenik nekünk, találkozunk vele, mint a tanítványok, mikor megyünk Emmausba, mikor járunk az útakon és mezőkön, a hol egykor együtt jártunk; megjelenik s halljuk őt a házban, a hol egykor lábainál ültünk; megjelenik, szól és beszél hozzánk, s szavai — az emlékezetben a mint fölelevenülnek — mind tisztábbak, érthetőbbek, kedvesebbek és lelkesítőbbek lesznek. Megjelenik nekünk, sőt a róla szóló s az ő nagyságát és nemességét lerajzoló beszédeink és lelkesülésünk folytán, megjelenik, mint Pál apostolnak, később azoknak is, a kik őt *testben* nem látták, de lelke szépségét tőlünk és általunk megismerték, megtanulták. Megjelenik, ott él és jár velünk, s mi tudjuk, érezzük, hogy nincsen a sirban, mert ő *föltámadott*.

Ime afiai! ez az a mélyebb jelentőség, ezek ama lélektani igazságok, melyeket az alapigékből, a feltámadás jelképes leírásából levonhatunk. Ez és ilyenszerű lehetett az a benső átalakulás, az a mélységes lelki folyamat, melyen a tanítványok a Mester halála alkalmából átmentek. És ebben nincs semmi rendkívüli, semmi csodás, semmi természetellenes. Az egész tény ama mélyebb tapasztalatokon alapul, melyeknek való-

diságát ha nem is oly nagy mértékben, de többé-kevésbé mi is érezhetjük és tapasztalhatjuk. Ez a tapasztalat a tanítványokban bámulatos fokra hágott, és pedig ama viszonynál fogva, melyben a Mesterhez állottak. A Jézus fennsége, lelkének mélysége, eszméi magasztossága, rendithetlen hite, nagy szívének szétáradó szeretete, oly *kitörülhetlen* hatást, oly *élénk benyomást* gyakorolt volt rájuk, hogy halálát, elveszését, még a temetés után is, el nem képzelhették. E tüneményszerű nagyság ott állott előttük halála után is; és ők látták, hitték, tudták, hogy ez az átszellemült lény, ez a dicső lélek — a ki az örökéletet és a feltámadást oly megragadón hirdette — az nincs, nem lehet a sírban, hanem *föltámadott*.

De nemcsak hitték ezt, hanem *hirdették* is. Hirdették és egész életükkel bebizonyították. Bebizonyították, hogy a Mester szelleme bennök és általok *föltámadott*, hogy velök van, él, hat és működik. Bebizonyították, hogy az ő lelkének egyetlen-egy kipattant szikrája sem aludt ki nyomtalanul; hogy amaz erőnek, mely belőle szétáradott, egyetlen paránya sem veszett el hatás nélkül. Bebizonyították, hogy mélységes hitük és meggyőződésük szerint, Mesterük nemcsak e földön eszméiben és hatásában, hanem egyénileg is tovább él és munkálkodik egy magasabb és dicsőbb hazában. Bebizonyították, másfelől, hogy az örökélet és halhatatlanság *hite*, ha az bennünk valóban föltámadt és erőre kapott: rendkívüli dolgokra képesít, hegyeket mozdit helyéből, és oly határtalan bizalomra, önmegtagadásra, önfeláldozásra buzdít, melyek önként kivívják és biztosítják az emberek bámulatát és elismerését, háláját és köszönetét.

De nemcsak ők, hanem a lefolyt századok törté-

nelme is bizonyítja, hogy ama szent eszmék, erkölcsi alapelvek és mély igazságok, melyeket Jézus hirdetett s melyeket ellenségei benne elfojtani, vele együtt eltemetni véltek és kivántak, — nem veszték el, *mert az Ur angyala mennyből alászállva elhengeríté a követ, elkergeté az öröket, az önzés és rossz akarat hatalmait, s az eltemetettek föltámadtak. Föltámadott a szabadság s lerázta a zsarnokság békóit; föltámadt a humanitás, az egyenlőség és testvériség s összetörte a szolgaság bilincseit, lerontotta a falakat, melyek embert embertől elválasztottak. Föltámadt a vallás, kibontakozott a judaizmus merev formaságaiból; kikelt az önzés és kizárólagosság rideg sirboltjából; levetkőzte a dogmák és szertartások nyomasztó és lelket-ölő öltözetét; csak e foszlányai maradtak a koporsóban, — de a vallás, a jézusi vallás lényege és lelke föltámadott; föltámadott és él, s megjelenik ma is áthatva és megindítva, megnyugtatta és buzdítva a sziveket, áldva s boldogítva a népeket és a nemzeteket.—Földámadott a tudomány; a gondolkozás ereje kitört a babona, elfogultság s tévedések sötét börtönéből; kitört s szétjárt, vizsgálva a természetet s annak működését; vizsgálva az embert, ennek tulajdonait és rendeltetését; sőt kutatva még az *Istenség mélységeit is*. És ezekkel, a tudománynyal és vallással együtt, föltámadott az öröklét és halhatatlanság eszméje, kibontakozott a puszta sejtelem kétes homályából, megvalósult, tényleges igazsággá vált; mert mindkettő bizonyítja, hogy miként a külvilágban úgy a lelki világban is a lételnek ugyanazon főtörvénye uralkodik, — és ez a *továbbfejlődés, a végtelen haladás és tökéletesedés* örök nagy törvénye; a mely törvény szerint a *halál* nem egyéb, mint újabb *élet* alapja, kezdete, kiindulási forrása.*

És habár az eszméket és igazságokat, melyek a Jézus életéből szétáradtak s halálából föltámadtak, — az önzés, az önkény, a szenvedély, a babona és a tudatlanság hatalmai az idők folyamán itt és amott ismét legyőzték és békókba verték: — ámde azok mégis elébb-utóbb újult erőben keltek fel; — — mert nemcsak nem vész fel, de halottaiból is föltámad s él mindaz, a miben benne van az *élet-elv*, — elannyira, hogy a valódi *élet* nem egyéb, mint egy folytonos *föltámadás*, *fölebb-emelkedés*, *tökéletesedés*.

Ime, ezek amaz igazságok, ama tanulságok, melyeket az első husvét költői leírásából merithetünk, s melyeknek valódiságát az egyesek élettapasztalata s a nemzetek és az egész emberiség történelme bizonyítja.

E tanulságokat magunkévá téve, ez igazságokat átérezve ünnepeljük a husvétot mindannyiszor örömmel s lelkesültséggel. Ünnepeljük, örvendezve abban a biztos reményben, hitben és meggyőződésben, hogy földi életünk küzdelmei és igaz törekvései nem hiábavalók; hogy itteni vándorlásunk csak egy rövid bevezetés; hogy bánatunk csak ideiglenes, veszteségeink csak látszólagosak, — — mert van föltámadás, mert van örök élet, van halhatatlanság! Amen.

Úr-vacsorai beszéd és ima.

Ne féljete! Miért keresitek az élőt a holtak között? Nincsen itt, mert föltámadott.

Mint egy vigasztaló s bátorító mennyei sugallat dobban át e szózat a szivek bánatán; mint egy égi sugár az öröklét nagy napjának forrásából kilövellve, villan át az eszme a lélek mélységén. — *Ne féljete! föltámadott!* a vallásos hitben, mely a földet az egekkel összeköti, — a hitben, mely a léleknek szárnyakat kölcsönöz, hogy azokon emelkedve, bepillantson a végtelenségbe, behatoljon mélységekbe és magasságokba, — a hitben, mely multat s jövőt egy folytonos jelenné változtat — — e hitben nincs halál; e hit halottja nincs a halottak között; *nincsen ott, mert föltámadott!* — A szeretetben, mely igaz; mely önmagát elfeledve, szétárad és rokonszenvvel öleli át a rokon lelkeket; a szeretetben, mely elválhatlanul csüng érzelmeinek tárgyain — e szeretetben nincs halál, nincs elfeledés vagy elszakittatás; e szeretet halottja nincs a halottak között, *nincsen ott, mert föltámadott.* — E hit és szeretet összeműködése hozta létre ez ünnepet, melyen millióknak lelke hallja és érezi a mennyei örömmizenetet, a biztató ígét: *miért keresitek az élőt a holtak között? . . . nincsen itt, mert föltámadott.*

És im, e hit, mely a föltámadást, e szeretet, mely a halhatatlanságot a Jézus koporsójánál megteremté, mely a fájló emlékezetet is új reménynyé változtatá: — e hit nem tévedett, e szeretet nem csalódott, és e remény valónak bizonyult. Igen; mert 18 század és annak keresztényiesen hívő, és szerető és reménylő embersege s ennek lelki történelme tanusítja, hogy miként a költő ihletetten mondja:

»Nem hal meg az, ki milliókra költi
 Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
 Hanem lerázzván, a mi benne földi,
 Egy éltető *eszmévé* finomul,
 Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye
 A mint időben, térben távozik;
 Melyhez tekint fel az utód erénye:
 Ohajt, remél, hisz és imádkozik.«

(Arany.)

Igen; nem halt meg ő sem, ki milliókra költé dús élte kincsét s kinek most emlékét üljük, — de valjon mi élünk-e általa, használjuk-e e kincseket, mint hű és igaz sáfárok?! — Ő világosság volt, melynek tiszta fénye nőttön-nő és emelkedik, a mint térben, időben távozik, — de valjon mi járunk-e e világosságban, követjük-e e fényt?! — Ő éltető *eszmévé* finomult, — de valjon mi valósítjuk-e azt, miként ő valósította?! — Nem halt meg ő, a ki egykor a pillanat elragadtatása közben lelkesülten mondá: *Én vagyok a föltámadás és az élet, ki én bennem hiszen, ha meghal is, él az,* — — de valjon mi hiszünk-e őbenne, megbizunk-e az ő szellemében!?

E kérdések méltán merülnek fel lelkünk előtt e perczen afiai! Mert ámbár a föltámadás ez ünnepén el-elmerenghetünk a természet újra-támadásán; szemlélhétjük miként töri fel a tavasz — bár küzdelmek

arán — a koporsók bilincseit s miként támaszt új életet; — ámbár érveléseinkben segítségünkre hívhatjuk a külső tapasztalatot, a tudományt, mely tanítja, hogy az anyag örök, hogy abban semmi se vész el, csak fejlődik és tovább-alakul, — nem vész el még a porszem se, mit a zúgó szélvész magával elsodor; — — ámbár a halhatatlanság ez ünnepén, lelkünk ösztönét követve, képzeletben elmehetünk e földi lét határán túl, s rajzolhatunk új országot, mennyországot, a hol nincs szenvedés, csak folytonos öröm, a hol nincsen ború, csak az örök derü: — — — ah de mit ér mindez, ha hatása pillanatnyi; ha a természetet, mely hiven követi a törvényt, mit az örök akarat előirt, nem tekintjük iskolánknak; ha a porszem, mely az erők hatásának hiven engedelmeskedik, nem tanít meg bölcseségre; mit ér a tulvilági rajz, ha csak álomszerű képzeletnek marad, ha nem biztat cselekvésre, ha nem indít hű ápolására amaz érzelmeknek, melyek azt az országot keresik, ohajtják s melyek azt megtalálni meghódítani is képesek?! Mit ér mindez, ha tettekre nem lelkesít; ha nem válik élő hitté, ösztönző erővé, hogy betöltsük elhivatásunkat, s hogy már itt e földön élni kezdjük ama mennyországot, az örökkévalóságot! — — Csak az az élet a való, mely legszentebb reményeit és vágyait törhetlen erővel valósítani igyekszik; csak ez lehet a kezdete és bevezetése az örökéletnek. Ne mondjátok, hogy ez lehetetlen. Ne, mert ez az élet, terhei és küzdelmei daczára is, általában olyan, a milyenné mi teszszük azt. És hogy minővé tehető: a nagy Mester megmutatá. Ő nem csupán játszi kép volt, nem muló tünemény, milyet az ég mutat olykor s melyen bámul a tudatlan ember. Nem volt ő az Istenségnek egy második személye se, minek

sokan — tán csak azért, hogy ne követhessék, hinni s vallani szeretik; ah, hisz akkor gyöngeségünknek érzete mily fárasztó s elcsüggesztő lenne! Nem; az ég nem űz játékot a földdel. Isten nem ámitja szabaddá teremtett s gondolkozni tudó gyermekeit. Ember volt ő, a szó nemes és magasztos értelmében, a kit mi is követhetünk. Élet volt ő, tiszta, nemes, való élet, a melyet mi is élhetünk és élni kötelességünk. Példány volt ő, útmutató, kinek nyomdokain magunk is járhatunk, és járni tartozunk.

Ezért merülnek fel itt e komoly pillanatban, midőn reá, életére s halálára emlékezünk, a kérdések: valjon éltünk-e az ő élete szerint; jártunk-e az ő világosságában, hitében és szeretetében? Valjon, midőn a világi érdek, az önzés, hiuság és dicsvágy földi szellemei megkisértésünkre jöttek — ha tán az élet pusztáin küzdve hánykodtunk is — ellentállottunk-e a csábitásoknak, volt-e erőnk kimondani: *távozz tőlem, sátán, mert meg vagyok írva: a te Uradat Istenedet imádd s egyedül őneki szolgálj!*? Valjon a nehézségek és megpróbáltatások közt tudtunk-e türni, lemondani, önmagunkat megtagadni, s mégis tovább bizni és remélni? Valjon egyházunk, hazánk, nemzetünk s az Isten- és emberszeretet oltárain készek voltunk-e áldozni? Valjon hitünk s vallásunk templomát szivünk mélyén képesek voltunk-e szentségben és tisztaságban megőrizni!?

Igen; ily és ezekhez hasonló kérdések merülnek fel itt ez ünnepélyes pillanatban, mikor ez asztalhoz járulni készülünk.

És ámbár e kérdésekre önmagunknak megnyugtató feleletet alig és alig adhatunk; habár tudjuk és érezzük, hogy jellemünk és életünk messzi maradt a nagy Mester jellemétől s életétől: — — ámde azért

ne csüggedjünk, hanem annál inkább jöjjünk ide új erőért, új lelkesülésért; de tegyük ezt azzal az erős elhatározással, hogy ama nagy élet nyomdokain járni s azt önmagunkban is megvalósítani mind inkább és inkább igyekezni fogunk.

Ezekkel a gondolatokkal s ezzel az elhatározással járuljunk e szent asztalhoz, — — mindenek előtt azonban imádkozzunk: _____

Mennyei jó Atyánk, Istenünk! mielőtt az emlékezet és szeretet szent asztalához járulnánk: hozzád emeljük szivünket és gondolatainkat, hozzád bocsátjuk imánkat és esedezésünket. — Oh, mert tudjuk és érezzük, hogy mily gyakran letértünk az útról, és mily gyakran elhanyagoltuk a törvényt, melyet lelkiismeretünkben előnkbe leirtál. Tudjuk és érezzük, mily messzi távol maradtunk a példányképtől, melyet a te szent fiad által az ő életében és halálában lelki szemünk elé állítottál. Érezzük, hogy mily kevésbé voltunk neked mennyei Atyánknak igaz gyermekeid, és nagy Mesterünknek méltó tanítványi.

Ez érzelem által ösztönözve, tévedéseinket, bűnünket megvallva, mélyen elismerve, — most is mint annyiszor, hozzád folyamodunk a kegyelem és szeretet forrásához; s mint egykor ama nagy király, ama hívó dalnok, buzgón esedezünk: *»Teremts bennünk tiszta szívet, Atyánk, és az erős lelket újítsd meg mibennünk. Ne taszits el minket a te orczád elől, s a te szent lelkedet ne vedd el mitőlünk,«* — hanem annak ihletése által szenteld meg érzelmeinket és gondolatainkat, akaratainkat és elhatározásunkat, s tégy méltó vendégeivé minket az emlékezet asztalának! Amen.

Imák, osztás után.

(Férfiaknak.)

»*Ti vagytok pedig azok, kik megmaradtatok velem az én megpróbáltatásaimban; és én ezért adok néktek, mikép az én Atyám adott nekem, országot.*« — E szavakat mondá, ez ígéretet tevő Jézus a tanítványoknak. — Atyánk, ime ez asztalnál most újra elhatározzuk, hogy Mesterünk mellett, tanításai, elvei, igazságai és egész élete követésében, a megpróbáltatások közt is hiven megmaradunk. Segélj és támogass minket e törekvésünkben; s ha hitünket megőrizve, annak terjesztésében a harcot hiven harcoljuk: adj minékünk országot e földön s majd ott ama más hazában! Amen.

(Nőeknek.)

»*Minden örzésnek fölötté megőrizzed a te szivedet, mert abból származnak az életnek cselekedetei!*« — Atyánk! segélj és támogass minket a te lelki erőd által, hogy az élet minden körülményei közt szívünk tisztaságát megőrizve, s abban a hit, a remény és a szeretet szentelt érzelmeit melegen ápolva: az ezekből folyó cselekedeteink által terjeszszünk, áraszszunk boldogságot otthonunkban, hazánkban és egyházunkban most és mindenkoron! Amen.

(Toldalék.)

(Húsvét.) Nem kitörő riadallal, nem trombiták zajával, hanem a hosszabbodó nappalok, a derültebb éjszakák, az éneklő madarak és fakadó bimbók kíséretében ünnepli a Természet az ő húsvét-ünnepét. — Érezzük az élet felujulását s fölelevenítő áramlatát; örvendezünk a világosság, a melegség

és a színek új keresztségében. Nem állunk meg, hogy ridegen érveljünk, okoskodjunk vagy magyarázzunk. Az életnek titokszerűségét s a szemünk előtt lefolyó bámulatos csodát az emberi magyarázat teljesen meg nem fejtheti. Látunk egy néhány lépést a működés nagy folyamatában, és látjuk a szép eredményt; de ha az okokat keressük: végül is csak egy okra, egy forrásra vihetjük az egészet vissza, és ez — a Végtelen Élet. A tavasz nem annyira az értelmet, mint inkább az érzelmeket ébreszti és hozza élénk mozgalmába. Ez érzelmeket méltán ápolhatjuk örömmel s hálaadással. —

De vajjon nem így vagyunk-e lelki husvétunkkal is?

Az a csodaszerűség, mely lelkünknek jövő életét a halálnak nevezett átváltozás után is fenntartja, nem nagyobb, mint az a csoda, mely lelkünket e földi életre szólította. Rendeltetésünk titokszerűségei eredetünk titokszerűségeivel vannak összeburokolva. Ha ezeket hideg, bíráló észszel kezdjük fejtegetni, valószínűleg nem nyerünk oly nagy örömet, mintha mélyebb érzelmeink alapján és segélyével igyekszünk azokat megközelíteni.

Legyen tehát husvétaink időszaka nem a kérdés és kételkedés, hanem a bizalom időszaka. Hogy a husvét igazi és tiszta örömét valóban élvezhessük, — föl kell kelniünk, föl kell támadnunk a sírokból, a melyekben lakni szoktunk. Eltemetett hitünk törjön ki koporsójából; békókba vert reményeink nyerjék vissza a szabadságukat s ebben az erőt és az életet. Tárjuk ki szívünket, lelkünket a husvét napfény előtt, — s érezni fogjuk, mint az apostol, hogy mi is Isten fiai vagyunk; s ha a messzi jövőt egyszerre be nem látjuk is: tudni fogjuk, hogy Istennek egy magasabb kijelentésekor, mi is, mint gyermekek, hasonlókká leszünk mennyei Atyánkhoz.

(Angolból.)

